

ความสัมพันธ์ระหว่างทรรศนะ เรื่องนิจวัฏ กับ การวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซ

นิทซ์เขียนยืนยันแนวความคิดเรื่องการซ้ำรอยเดิมของจักรวาลเป็นวงจรรีว่าเป็นเสมือนแนวความคิดสูงสุดในกระบวนการความคิดของเขา แต่นักวิจารณ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ทรรศนะเรื่องนิจวัฏของเขาเป็นทรรศนะที่คลุมเครือและขัดแย้งกับแนวความคิดเรื่องอื่นๆของเขาอยู่มาก และมักจะวิจารณ์ตีความทรรศนะนี้ว่า เป็นเพียงการเสริมช่องว่างในทางจักรวาลวิทยาหลังจากการปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า และสะท้อนความปรารถนาชีวิตชั่ววันจันทร์หลังความตายของนิทซ์เซเองเท่านั้น แต่การพิจารณาทรรศนะนิจวัฏดังกล่าวเป็นการพิจารณาทรรศนะนี้อย่างผิวเผินซึ่งไม่สามารถให้ความกระจ่างได้ว่าเหตุใดนิทซ์เซจึงยกย่องทรรศนะนี้อย่างมากมาย ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การทำความเข้าใจต่อทรรศนะนิจวัฏของนิทซ์เซอย่างชัดเจนนั้น จำเป็นที่จะต้องศึกษาทรรศนะนี้สัมพันธ์กับแนวทางจริยศาสตร์ของนิทซ์เซอย่างรอบคอบ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความเข้าใจพัฒนาการของกระบวนการความคิดของนิทซ์เซได้อย่างเป็นระบบยิ่งขึ้น

ทรรศนะ เรื่องนิจวัฏกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ในเชิงทฤษฎี

การเสนอทรรศนะ เรื่องนิจวัฏนั้นนอกจากจะเป็นแนวความคิดที่พัฒนาขึ้นในกระบวนการความคิดของนิทซ์เซเองแล้ว ยังแยกไม่ออกจากสภาพการพัฒนาของแนวทางปรัชญาและช่วงตอนประวัติศาสตร์ในยุคนั้นด้วย ดังได้กล่าวมาแล้วว่า ในศตวรรษที่ ๑๘ ความเจริญรุดหน้าของวิทยาศาสตร์และการค้นพบทฤษฎีวิวัฒนาการของ ชาร์ลส ดาร์วิน ได้ส่งผลสะท้อนต่อการทางศาสนาและปรัชญาอย่างใหญ่หลวง กฎเกณฑ์ของธรรมชาติและจักรวาลได้เข้ามาแทนที่พระวจนะ มนุษย์ไม่ใช่ภาพจำลองหรือบุตรของพระเจ้าอีกต่อไป หากแต่เป็นเพียงสิ่งมีชีวิตที่มีชั้นตอนวิวัฒนาการ ต่อจากสัตว์เท่านั้น อำนาจการสรรสร้างของพระเจ้าถูกทำลาย นักปรัชญาจำเป็นต้องเสนอแนวคิดและทฤษฎีใหม่เพื่อนำมาอธิบายโลกและจุดมุ่งหมายของจักรวาลให้ทันกับความรุดหน้าของวิทยาศาสตร์ที่ก้าวไปอย่างรวดเร็ว เช่น เฮเกิลได้เสนอความคิดเรื่องพัฒนาการของเอกภพจากสภาวะขัดแย้งที่ดำเนินไปไม่สิ้นสุด โดยมีเป้าหมายเพื่อความสมบูรณ์ของเอกภพในรูปของจิตสมบูรณ์ หรือแนวความคิดแบบประนีประนอมของนักเทววิทยาอย่างเต-

ยาร์ค เคอ ชาร์คเค็ง ที่เสนอว่าเอกภพมีวิวัฒนาการ เป็นลำดับขั้นอยู่ในพระมณัลของพระเจ้า
เป็นต้น

นิทซ์ เช็กี เชน เกี่ยวพันกับนักปรัชญาอื่นๆ ในยุคของเขา ที่ต้องเผชิญหน้ากับสภาพความ
พยายามที่จะหาคำตอบทางปรัชญาสองประการ ซึ่งได้แก่ ประการแรก คือความพยายามที่จะ
อธิบายโลกหรือความเป็นจริงของจักรวาล อันนับเป็นปัญหาพื้นฐานสำหรับนักปรัชญาโดยทั่ว
ไปอยู่แล้ว และประการที่สองคือ ความพยายามหาเหตุผลเพื่อที่จะยอมรับโลกนี้ได้ ซึ่งในกรณี
หลังนี้เป็นแรงผลักดัน โดยเฉพาะสำหรับนักปรัชญาที่มองเห็นสภาพไร้ความหมายที่หลีกเลี่ยงไม่
ได้ของโลกและจักรวาลในยุคแห่งความเจริญทางวิทยาศาสตร์ หรืออีกนัยหนึ่งก็คือมองเห็นจุด
สุดท้ายของปรัชญาอยู่ที่ลัทธิสูญนิยม (Nihilism) เพราะไม่อาจค้นหาคุณค่าหรือเป้าหมายสำหรับ
พัฒนาการของโลกได้

ในประการแรก นิทซ์เชื่ออธิบายโลกในฐานะที่มีเพียงปรากฏการณ์เท่านั้นที่เป็นจริง
ไม่มีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังหรือนอกเหนือจากประสบการณ์ของเรา ดังที่เขากล่าวไว้ว่า

จิตสำนึกของปรากฏการณ์. . . ข้าพเจ้าได้ค้นพบด้วยตนเองว่ามนุษย์และสัตว์ในอดีต,
หรือที่จริงหมายถึงสิ่งที่มีประสาทสัมผัสทั้งหมดในอดีตและในยุคที่ผ่านมาทั้งหมดนั้น ยัง
คงดำรงอยู่ในตัวข้าพเจ้าในการประดิษฐ์, รัก, เกลี่ยกและสรุปความหมายอยู่ต่อไป.
ทันใดนั้น ข้าพเจ้าก็ค้นพบความฉงนใจ แต่ด้วยจิตสำนึกที่ว่าข้าพเจ้ากำลังฝัน
และจำเป็นต้องฝันต่อไป มิฉะนั้นจะถูกทำลาย เหมือนกับคนที่ละเมอเดินจะต้องฝันต่อ
มิฉะนั้นเขาจะหลวม. อะไรคือ "ปรากฏการณ์" สำหรับข้าพเจ้าในขณะนี้? แนนอนว่า
ไม่ใช่สิ่งที่ตรงข้ามกับสสารัตถะ: ข้าพเจ้าจะพูดเกี่ยวกับสสารัตถะที่อยู่บนอกเหนือส่วนประ
กอบของปรากฏการณ์ได้อย่างไรกัน. แนนอนว่าฉันไม่ใช่หนากากที่ตายแล้ว ซึ่งสามารถ
สวมทับบนสิ่งหนึ่งที่ไม่รู้จัก (x) หรือเอาออกจากสิ่งนั้นได้. ปรากฏการณ์สำหรับข้าพเจ้า
ก็คือ สิ่งที่มีชีวิตและกระทำการ. . .^๑

ความหมายของบทอุปมานี้ก็คือ ความรู้ของเราถูกหลอหลอมและปลุกฝังมาจากยศที่มีมานาน
และถูกชักจูงให้เห็นว่าโลกแห่งประสบการณ์นี้ปราศจากความจริง เป็นเสมือนความฝัน ทั้งๆ
ที่ความจริงแล้วสิ่งที่เรามีประสบการณ์อยู่ ก็คือ "ปรากฏการณ์" นี้เท่านั้นที่เป็นโลกแห่งความจริง
ไม่มีสสารัตถะหรือความจริงที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์แม้แต่น้อย "ปรากฏการณ์" ไม่ใช่หน้า-

^๑ Nietzsche, The Gay Science, p.116.

หากที่เราคาดหวังว่า ถ้าแยกเขาออกไปแล้ว ก็จะสามารถพบความเป็นจริงทางภววิสัย (objective) ที่อยู่เบื้องหลังได้ แต่ความเป็นจริงก็คือไม่มีสิ่งที่เรียกว่า เป็น "สิ่งในตนเอง" (thing in itself) อยู่นู่นเลย จะมีก็แค่สิ่งที่ปรากฏให้เห็นในแง่มุมต่างๆ เท่านั้น

ทรรศนะ เรื่องนิจวัฏได้ เสนอภาพของจักรวาลที่ซำรอยเค็มเป็นวงจรซ้ำวันวันคร้ ซึ่งมีความหมายว่า เหตุการณ์ทั้งหมดที่เป็นไปได้นั้นมีเพียงแบบเดียวคือแบบที่เราประสบการณ อยู่นในโลกแห่งปรากฏการณ์เท่านั้น ไม่มีโลกแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากนี้ได้ "ชีวิต" ไม่ได้มี กำเนิดจากแหล่งที่จะให้พลังงานใหม่ที่อยู่นอกเหนือไปจากชีวิตนี้ เพราะทุกสิ่งทุกอย่างถูกจำ กัดไว้เพียงเท่าที่มีอยู่แล้วเท่านั้น นั่นคือ จำนวนของรูปแบบการผสมผสานของพลังงาน ซึ่ง หมายถึง ปรากฏการณ์ทั้งหมดที่เป็นไปได้ นั้น มีจำนวนจำกัด (แม้ว่าจะมีมากจนนับไม่ทั่วก็ตาม) ดังนั้น ปรากฏการณ์ปัจจุบันจึง เป็นเพียงการซำรอยเค็มของ เหตุการณ์ที่ผ่านมาแล้วในอดีตแห่ง เวลาที่ไม่สิ้นสุด และจะซำเค็มอีกในเวลาอนาคตที่ไม่มีสิ้นสุดเช่นกัน^๒

นอกจากนี้ ทรรศนะ เรื่องนิจวัฏไม่เพียงแต่เป็นการยืนยันโลกแห่งปรากฏการณ์นี้เท่า นั้น หากยังเป็น "สูตรสูงสุดแห่งการยืนยันที่อาจบรรลุถึงได้"^๓ ซึ่งหมายความว่า นอกจาก จะยืนยันและยอมรับโลกและชีวิตที่เรามีอยู่หรือ เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้แล้ว เรายังยอมรับมันใน แบบเค็มซ้ำแล้วซ้ำเล่าจนซ้ำวันวันคร้

การยืนยันสูงสุดต่อโลกแห่งปรากฏการณ์ในทรรศนะนิจวัฏนี้เอง เป็นการสนับสนุน การวิจารณ์ที่บอกปฏิเสธต่อแนวความคิดในศีลธรรมแบบเก่าของนิทซ์เซ่ ซึ่งได้แก่

(๑) ปฏิเสธโลกที่ศีลธรรมแบบเก่าเรียกว่า "โลกที่แท้จริง" (true world) หรือ "โลกที่อยู่เหนือปรากฏการณ์" ซึ่งนิทซ์เซ่ได้สรุปข้อโต้แย้งนี้ไว้ใน Twilight of the Idols เป็น ๔ ประการด้วยกัน คือ

๑ สิ่งในตนเอง เป็นวลีของคานท์ หมายถึงสิ่งที่มีอยู่อย่าง เป็นอิสระ นอกเหนือจาก ประสบการณ์หรือการตั้ง เกิดของมนุษย์ที่จะเข้าถึงได้

^๒ Cf. Hollingdale, Nietzsche: The Man and His Philosophy, pp. 312-313.

^๓ Nietzsche, Ecce Homo, p. 293. "this highest formula of affirmation that is at all attainable"

ประการแรก เหตุผลต่างๆซึ่งอธิบายลักษณะของโลก"นี้"ว่า เป็นโลก"ที่ปรากฏ" ถือเป็นเหตุผลซึ่งมีสภาพความเป็นจริงของมัน; สภาพความเป็นจริงชนิดอื่นๆ ล้วนเป็นสิ่งที่ไม้อาจพิสูจน์ให้เห็นได้เลย

ประการที่สอง มาตรฐานที่ถูกกำหนดให้แก่ "การดำรงอยู่ที่แท้จริง" ของสิ่งต่างๆนั้น เป็นมาตรฐานของการไม่ดำรงอยู่, เป็นมาตรฐานของความว่างเปล่า; "โลกที่แท้จริง", ถูกสร้างขึ้นจากสิ่งที่ตรงข้ามกับโลกที่เป็นจริง: นั่นคือ โลกแห่งปรากฏการณ์, ทราบเทาที่โลกแห่งปรากฏการณ์นี้ถูกถือวาทเป็นเพียงสิ่งหลอกลวงในสายตาของศีลธรรม

ประการที่สาม การแตงนิทานเกี่ยวกับโลก"อื่น"ที่นอกเหนือจากโลกนี้ เป็นเรื่องที่ไม่มีความหมายอย่างสิ้นเชิง, และหากว่าสัญญาตญาณแห่งการดูหมิ่น, ไทราย, และการสงสัยที่ต่อต้านชีวิต มีอิทธิพลบงการเหนือเราแล้ว: ในกรณีเช่นนี้ เราก็จะแค้นตนเอง ต่อต้านชีวิต ควบคู่กับพลอนของโลก"อื่น", ชีวิตที่"ดีกว่า"

ประการที่สี่ ขอแตกต่างใดๆระหว่างโลกที่"แท้จริง"กับโลกที่"ปรากฏ" ไม่ว่าจะอยู่ในรูปแบบของศาสนาคริสต์หรือแบบของคานท์ (ซึ่งในที่สุดก็คือแบบของคริสเตียนที่ซ่อนเร้นเอาไว้) ก็ตาม ขอแตกต่างนี้เป็นเพียงข้อเสนอแนะของความเลื่อมทรมาน, เป็นเครื่องหมายของการทรุดโทรมแห่งชีวิต. การที่ศิลปินยกย่องปรากฏการณ์สูงกว่าความเป็นจริงนั้น ไม่ขัดแย้งกับหลักการข้อนี้เลย. เพราะ"ปรากฏการณ์"ในกรณีนี้ หมายถึง ความเป็นจริงที่มากขึ้นอีก โดยอาศัยการคัดเลือก, เพิ่มเติม, และแก้ไขให้ถูกต้อง. ศิลปินที่แต่งโศกนาฏกรรมไม่โจคนมองโลกในแง่ร้าย: เขาเพียงแต่เป็นผู้ที่กล่าวตอบรับต่อทุกสิ่งที่ยังเป็นปริศนา, ตอบรับแม่แต่สิ่งที่น่ากลัว - เขาคือ คีโอนี่เซียน.^๑

"โลกที่แท้จริง"ซึ่งได้รับการปฏิเสธในที่นี้ นิทซ์ เชยักตัวอย่างว่า ได้แก่ โลกแห่งมโนคติของปลาโต โลกแห่งปรมาตม์ (Noumena world) ของคานท์ และอาณาจักรของพระเจ้าในศาสนาคริสต์ เป็นต้น^๒ นิทซ์ เห็นว่าโลกที่แท้จริงเหล่านี้เป็นเพียงนิทานโกหก ซึ่งทำให้มนุษย์ปฏิเสธโลกที่ปรากฏอยู่จริงและชีวิตปัจจุบัน "คีโอนี่เซียน"ในที่นี้ก็คือสัญลักษณ์ของทรศนะนิจวัฏ ซึ่งหมายถึงการยอมรับในชีวิตนี้ทั้งหมดไม่ว่าจะเป็นความสุขหรือความทุกข์ และตอบรับเช่นนี้

ชั่ววันรันตร์

(๒) ปฏิเสธตัวตน (Ego) และเจตจำนงเสรี (free will)

นิทซ์ เขาได้วิเคราะห์ว่า ความคลุมเครือของภาษาที่ใช้กันอยู่ ก่อให้เกิดความเข้าใจผิดว่า สิ่งต่างๆสามารถแยกออกเป็นสองส่วนได้คือ มีผู้กระทำ (subject, doer) กับ การกระทำ

^๑Nietzsche, "Twilight of the Idols," in The Portable Nietzsche, p.484.

^๒Ibid., p.485.

ทำ (action) เช่น จำแนก "ฟ้าผ่า" ออกจากแสงของฟ้าผ่า แล้วถือว่า "แสงสว่าง" นั้นเป็น การกระทำหรือปฏิบัติการของสิ่งที่เรียกว่า ฟ้าผ่า เป็นต้น "อะตอม" ของนักฟิสิกส์และ "สิ่ง ในตนเอง" ของคานท์ ก็มีลักษณะเดียวกัน คือเป็นการทักท้วงเอาว่า เหตุการณ์หนึ่ง เดียวนั้นสามารถแยกออกเป็นสาเหตุและผล หรือ ผู้กระทำและการกระทำได้ และจากความเคยชินในการใช้ภาษาอย่างฉิฉานนี้เอง คือธรรมเนียมเก่าหรือศาสนาคริสต์จึงนำมาใช้เป็นประโยชน์ ด้วยการยืนยันว่า มีตัวตนอยู่เบื้องหลังการกระทำทุกอย่าง และตัวตนนี้มีเจตจำนงเสรีที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ แต่สำหรับนิทซ์เซ่แล้ว มนุษย์คือผลรวมของการกระทำทั้งหมดที่ปรากฏให้เห็น ไม่มีตัวตนซ่อนอยู่เบื้องหลังการกระทำ

ดังนั้น คือธรรมเนียมที่นิยมกันอยู่ในปัจจุบันก็เช่นกัน ได้ทำการจำแนกความแข็งแกร่งออกจาก การแสดงออกของความแข็งแกร่ง, ราวกับว่ามีธาตุพื้นฐานที่เป็นกลาง (neutral substratum) อยู่เบื้องหลังมนุษย์แข็งแกร่ง ซึ่งมีอิสระที่จะแสดงความแข็งแกร่งหรือไม่แสดงก็ได้. แต่ทว่า ไม่เคยมีธาตุพื้นฐานที่ว่างเลย; ไม่มี "ผู้กระทำ" อยู่เบื้องหลังการกระทำ, การปฏิบัติและการเปลี่ยนแปลง; "ผู้กระทำ" เป็นเพียงนิยายที่เพิ่มเข้าไปในการกระทำ การกระทำนั้นเป็นทุกสิ่งทุกอย่างอยู่แล้ว.^๑

"ตัวตน" ในที่นี้ก็เช่นเดียวกับ "โลกที่แท้จริง" ดังกล่าวแล้ว นั่นคือเป็นสิ่งที่ไม่มีอยู่จริง เป็นเพียง เรื่องที่แต่งเสริมขึ้นนอกเหนือปรากฏการณ์ มนุษย์หรือบุคคลนั้นไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากการกระทำที่แสดงออกให้ประจักษ์ได้ และในทำนองเดียวกัน ทรรศนะเรื่องนิจวิฏก็ได้อธิบายจักรวาล ในรูปของพลังงานที่เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ไม่มีตัวการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงหรือรูปแบบ การเปลี่ยนแปลงที่นอกเหนือไปจากนี้อีก / โดย

แนวคิดเรื่อง เจตจำนงเสรี เป็นสิ่งที่สืบเนื่องจากการยืนยันว่ามีตัวตนอยู่เบื้องหลัง การกระทำ โดยตัวคนนี้มีอิสระที่จะกระทำหรือไม่กระทำก็ได้ เพราะเป็นธาตุพื้นฐานที่เป็นกลาง เสรีภาพในการเลือกเช่นนี้ นิทซ์เซ่เห็นว่าถูกสร้างขึ้นโดยพวกพระ เพื่อทำให้มนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มึนตึ๋นสูงส่งกว่าและแข็งแรงกว่ารู้สึกว่าจะต้องรับผิดชอบการกระทำของตน ทำให้เขารู้สึกผิดถ้าจะแสดงความแข็งแกร่งตามธรรมชาติของคนออกมา และจะถูกตัดสินลงโทษตามระเบียบศีลธรรมที่พระและพวกอ้อนแอ้นตั้งขึ้น

^๑Nietzsche, On the Genealogy of Morals, p.45.

ไม่ต้องสงสัยเลย ถ้าอารมณ์แห่งความเคียดแค้นและเกลียดชังที่ถูกเก็บกดและรุนแรงขึ้นอย่างลึกซึ้งนี้ จะนำเอาความเชื่อตั้งกล่าวมาใช้ประโยชน์ เพื่อจุดมุ่งหมายของพวกเขาเอง และที่จริงแล้ว ไม่มีความเชื่อใดที่รุนแรงไปกว่าความเชื่อที่ว่า คนที่แข็งแกร่งมีอิสระที่จะอ่อนแอ และเหยี่ยวมีอิสระที่จะเป็นลูกแกะ เพราะโดยเช่นนี้เอง พวกเขาจะได้มีสิทธิ์ที่จะทำให้เหยี่ยวถูกประณามในการเป็นนกสาเหยื่อ^๑

นิทซ์เขาเรียกวิธีการเช่นนี้ว่า จิตวิทยาแห่งเจตจำนง (the psychology of will) ซึ่งสร้างขึ้นเพื่อให้รู้สึกถึงความรับผิดชอบ^๒

ทรศนะ เรื่องนิจวิญญ์ยืนยันว่า ทุกสิ่งทุกอย่างได้ถูกกำหนดมาแล้ว ("อนาคตที่ได้สัญญาไว้และถูกทำให้หักคือสิทธิ์แล้ว โดยอดีต"^๓) เหตุการณ์ต่างๆดำเนินไปตามแบบเดิมที่เคยเป็นมาแล้วในวงจรแห่งการซ้ำรอยเดิม มนุษย์ก็เช่นกัน บุคคลแต่ละคนได้ถูกกำหนดมาแล้วด้วยสภาพธรรมชาติในการที่จะเป็น "นาย" หรือ "ทาส" และเขาจะยืนยันตนเองได้สูงที่สุดก็เพียงในความเชื่อตามทรศนะนิจวิญญ์ ซึ่งเขาจะ... "เป็นผู้ที่ไม่เพียงแต่เรียนรู้ที่จะก้าวต่อไปและปฏิบัติต่อทุกสิ่งที่เคยเป็นและเป็นอยู่เท่านั้น แต่เป็นผู้ที่ต้องการที่จะได้มันอีกครั้งดังที่มันเคยเป็นและเป็นอยู่จนตราบนับวันนิรันดร"^๔ และทรศนะนิจวิญญ์ก็กลายเป็นเรื่องยืนยันว่า "เขาไม่มีอิสระที่จะเลือกการกระทำนอกเหนือจากที่ถูกกำหนดมา ดังนั้นเขาจึงไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบหรือรู้สึกผิดและต้องถูกลงโทษจากการกระทำของเขา" ตามที่ศีลธรรมแบบคริสเตียนตั้งกฎเกณฑ์เอาไว้

(๓) ปฏิเสธความมีอยู่ของพระเจ้า

ทรศนะ เรื่องนิจวิญญ์ยืนยันว่า โลกแห่งปรากฏการณ์เท่านั้นที่เป็นจริง จักรวาลเป็นเพียงหน่วยพลังงานที่ดำเนินไปตามวิถีทางแห่งการผสมผสานก่อรูปขึ้นและสลายไป วนเวียน

^๑ Ibid.

^๒ Nietzsche, "Twilight of the Idols," in The Portable Nietzsche, p.499.

^๓ Ibid., p.561. "the future promised and hollowed in the past"

^๔ Nietzsche, Beyond Good and Evil, trans. Hollingdale, p.64.

"who has not only learned to get on and treat with all that was and is but who wants to have it again as it was and is to all eternity"

เช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุด อยู่ในรูปแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่า โลกที่อยู่นอกเหนือปรากฏการณ์, ตัวตน
หลังการกระทำ รวมทั้งพระเจ้า เป็นสิ่งที่ไม่ได้อยู่จริง แนวความคิดเรื่องพระเจ้าไม่จำเป็น
ต้องนำมาใช้อธิบายต้นกำเนิดและจุดมุ่งหมายของวิถีดำเนินแห่ง โลกและจักรวาลอีกแล้ว
"พระเจ้า"ไม่จำเป็นต้องมีอยู่อีกต่อไป "จนกระทั่งถึงบัดนี้ แนวความคิดเรื่อง"พระเจ้า"
เป็นเรื่องที่ชักแย้งอย่างรุนแรงที่สุดกับความมีอยู่. เราปฏิเสธพระเจ้า, เราปฏิเสธความรับ
ผิดชอบในพระเจ้า: ด้วยวิธีนี้เท่านั้น เราได้ช่วยโลกให้พ้นภัย."^๑

(๘) ปฏิเสธกฎเกณฑ์ศีลธรรมตายตัว

ข้อยืนยันของทรนศนะเรื่องนิจวัฏที่ถือว่า โลกเป็นเพียงการซ้ำรอยเดิมซ้ำวันรันคร
ได้แสดงให้เห็นว่า ไม่มีแบบชีวิตอื่นหรือโลกอื่นนอกเหนือจากโลกที่ปรากฏอยู่ในขณะนี้
เท่านั้น การปฏิเสธโลกเหนือปรากฏการณ์และความมีอยู่ของพระเจ้าจากทรนศนะเรื่องนิจ-
วัฏนี้ย่อมนำไปสู่การปฏิเสธระบบศีลธรรมตายตัว เพราะระบบศีลธรรมดังกล่าวถูกสร้างขึ้นบน
พื้นฐานของโลกอภิปราย เช่น ตัวตนที่มีเจตจำนงอิสระ โลกที่แท้จริงและสัมบูรณ์ เป็นต้น
โลกเหนือปรากฏการณ์ก็คือต้นแบบของระบบศีลธรรมที่ถือว่าตายตัวและเป็นสากล พระเจ้า
ก็คือผู้กำกับการตัดสินลงโทษและให้รางวัลแก่ตัวคนที่ถือว่ามีอิสระและต้องรับผิดชอบการ
กระทำของตน เมื่อไม่มีสิ่งเหล่านี้ ระบบศีลธรรมตายตัวก็ดำรงอยู่ไม่ได้

ไม่มีข้อเท็จจริง (fact) ทางศีลธรรมใดๆทั้งสิ้น! การตัดสินทางศีลธรรมสอดคล้องกับการ
ตัดสินทางศาสนาตรงที่เชื่อในความจริงที่ไม่จริง. ศีลธรรมเป็นเพียงการตีความปรากฏ
การณ์บางอย่างเท่านั้น หรือจะพูดให้ถูกก็คือ เป็นการตีความผิดๆ. การตัดสินทางศีล-
ธรรมก็เหมือนกับทฤษฎีศาสนา คือเป็นเรื่องของความโง่เขลา ที่ยังขาดแนวคิดเรื่องสิ่ง
เป็นจริง และไม่รู้ถึงความแตกต่างระหว่างสิ่งที่เป็นจริงกับสิ่งที่เพ้อฝัน; ดังนั้นในสภาพ
เช่นนี้ "ความจริง"ก็คือทุกๆสิ่งที่เราเรียกว่า"ความเพ้อฝัน" ในทุกวันนี้. ...ศีลธรรม
จึงเป็นเพียงสัญลักษณ์ทางภาษาเท่านั้น...^๒

^๑Nietzsche, "Twilight of the Idols," in The Portable Nietzsche,
p.501.

^๒Ibid.

อย่างไรก็ตาม การยืนยันโลกแห่งปรากฏการณ์ว่าเป็นสิ่งแท้จริงและปฏิเสธการอธิบายโลกในแบบที่นอกเหนือประสบการณ์ดังกล่าว ก็ยังไม่เพียงพอที่จะสนองตอบปัญหาเกี่ยวกับการอธิบายโลกหรือจักรวาลในส่วนทั้งหมด รวมทั้งความต้องการเหตุผลหรือคุณค่าสำหรับการที่จะยอมรับโลกแห่งปรากฏการณ์นี้ไปชั่ววินาทีได้ นิทซ์เซจึงได้วิเคราะห์และให้ข้อสรุปว่า หลักการพื้นฐานหนึ่งเดียวของโลกแห่งปรากฏการณ์ก็คือ เจตจำนงสู่อำนาจ

เป็นที่ยอมรับว่า ไม่มีสิ่งใดถูกถือว่าเป็นจริงนอกเหนือไปจาก โลกแห่งความปรารถนาและความรู้สึกของเรา, เราไม่สามารถลอยขึ้นหรือจมลงสู่"ความเป็นจริง"อื่นใดนอกเหนือไปจากความเป็นจริงแห่งแรงผลักดัน (drive) ของเรา เพราะการคิดก็เป็นเพียงความสัมพันธ์ระหว่างแรงผลักดันต่างๆ ที่มีต่อกัน. . . . เป็นที่ยอมรับในที่สุดแล้วว่า เราสามารถอธิบายชีวิตตามสัญชาตญาณทั้งหมดของเราว่าเป็น พัฒนาการและการขยายตัวของรูปแบบพื้นฐานแห่งเจตจำนงเพียงหนึ่งเดียว คือ เจตจำนงสู่อำนาจ, นี่คือนิยามของชาวเฟอา; เป็นที่ยอมรับว่า เราสามารถสืบสาวส่วนประกอบทั้งหมดแห่งอินทรีย์ภาพ กลับไปสู่เจตจำนงสู่อำนาจ และสามารถที่จะพบมันในการแก้ปัญหาเรื่องการให้กำเนิดและการบำรุงเลี้ยง ซึ่งเป็นปัญหาเดียวกัน และเราอาจจะได้สิทธิในการอธิบายพลังที่ก่อให้เกิดผล ที่ยังไม่กระจ่างนักใควา เป็นเจตจำนงสู่อำนาจ. โลกที่ถูกมองจากภายใน, โลกซึ่งถูกอธิบายและให้ความหมายตาม"ลักษณะที่ทรงปัญญา"(intelligible character) ของมัน โลกนี้ก็คือ"เจตจำนงสู่อำนาจ" และไม่ใช่อื่นใดอีก.^๑

การเสนอแนวคิดเรื่องเจตจำนงสู่อำนาจของนิทซ์เซนี้ ไม่ใช่เพียงเพื่ออธิบายหลักการพื้นฐานของโลกนี้ หากยังได้เสนอแนวคิดนี้ในฐานะเป็นมาตรฐานทางคุณค่า ที่เราสามารถยึดถือเพื่อการยอมรับโลกนี้ด้วย เนื่องจากการปฏิเสธสิ่งที่ยู่นอกเหนือประสบการณ์ทั้งหมดนั้น ย่อมปฏิเสธคุณค่าและเป้าหมายที่มนุษย์เคยเชื่อถือมุ่งมั่นไปด้วยจนหมดสิ้น "เจตจำนงสู่อำนาจ" จึงเป็นเพียงคุณค่าเดียวที่เราจะยอมรับและบรรลุถึงได้ "อะไรคือดี? ก็คือทุกสิ่งๆ ที่เพิ่มพูนความรู้สึกรับอำนาจในมนุษย์, เจตจำนงสู่อำนาจ และตัวอำนาจเอง."^๒

เราอาจสรุปได้ว่า ทรรศนะนิทซ์เซเป็นเครื่องกำปรกั้นต่อการให้คุณค่าใหม่ (revaluation) ในการวิจารณ์จริยศาสตร์ของนิทซ์เซ เพราะทรรศนะนิทซ์เซได้ให้ข้อสนับสนุนในการปฏิเสธคุณ

^๑Nietzsche, Beyond Good and Evil, trans. Hollingdale, pp.48-49.

^๒Nietzsche, "The Antichrist," in The Portable Nietzsche, p.570.

ค่าศีลธรรมแบบเก่า และรับรองมาตรฐานทางคุณค่าที่นิทซ์เซ่เสนอไว้ อันได้แก่ "อำนาจ" หรือ "เจตจำนงสู่อำนาจ" และอีกนัยหนึ่งเราอาจกล่าวได้ว่า การยอมรับในทฤษฎีนี้ก็คือ กระบวนการที่มีขั้นตอนเกี่ยวข้องกับ "การให้คุณค่าใหม่" นั่นเอง เพราะทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่เริ่มจากการวิเคราะห์โลกและจักรวาล ซึ่งนำไปสู่การปฏิเสธข้อเสนอนิยามของศีลธรรมแบบเก่าและยอมรับมาตรฐานแห่งอำนาจ เป็นคุณค่าใหม่ในที่สุคนั่นเอง

นักวิจารณ์ส่วนใหญ่มองเห็นว่า ทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่ขัดแย้งกับแนวความคิดเรื่อง เจตจำนงสู่อำนาจ ทั้งนี้เพราะในทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่ได้เสนอหลักการนิยัตินิยม โดยถือว่า ทุกสิ่งเกิดจากสาเหตุซึ่งเกี่ยวพันกันอย่างแนบแน่น ทำให้เกิดการซ้ำรอยเดิมของเหตุการณ์ที่เหมือนกันทุกประการในแต่ละวงจร ซึ่งอาจตีความได้ว่า มนุษย์เป็นเพียงตัวหุ่นที่ถูกชักใยให้ โลกเดินไปตามบทบาทที่ถูกกำหนดมาก่อนแล้วในอดีต มนุษย์ไม่ว่าจะมีเจตจำนงไปสู่ความมีอำนาจมากขึ้นนอกเหนือไปจากสภาพแวดล้อมที่เป็นเงื่อนไข และ เจตจำนงสู่อำนาจหรือ "ความมีอำนาจเพิ่มพูนขึ้น" ก็ไม่อาจเป็นเป้าหมายที่มนุษย์หวังจะบรรลุได้ ในเมื่อต้องตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสภาพการณ์ทั้งในปัจจุบันและอดีตที่ไกลโพ้น

ข้อโต้แย้งสำหรับคำวิจารณ์ก็คือ ถึงแม้ว่าเราจะตกอยู่ในสภาพที่ถูกควบคุมโดยเงื่อนไขต่างๆที่จริงอยู่ แต่ทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่ก็ได้ปิดกั้นพัฒนาการใดๆที่จะเกิดขึ้น ทั้งนี้เพราะหากจะมองในระดับบุคคลแล้ว แม้ตัวเราจะเคยดำเนินชีวิตแบบนี้ในอดีตมาแล้วก็ตาม แต่ความทรงจำจากอดีตในวงจรที่แล้วมา ก็ไม่มีหลงเหลืออยู่ที่จะทำให้เราหวาดกลัวและปิดกั้นหนทางที่จะพัฒนาตนเองไปสู่ความมีอำนาจสูงสุดได้ ข้ออ้างจากทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่ที่ว่า มนุษย์เราไม่มีเจตจำนงเสรีนั้น มีความหมายเพียงเพื่อลดล้าง "จิตวิทยาแห่งเจตจำนง" ซึ่งพวกพระสร้างขึ้นเพื่อให้มนุษย์ต้องรับผิดชอบการกระทำและต้องถูกลงโทษจากระบบศีลธรรมแบบเก่าเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายความว่าคนเราไม่อาจพัฒนาตนเองได้ นอกจากนั้น ทฤษฎีเรื่องนิทซ์เซ่ยังถือเป็นปรากฏการณ์ที่เหนือประวัติศาสตร์ (supra-historical phenomena) ซึ่งหมายความว่า เป็นการซ้ำรอยช่วงประวัติศาสตร์ทั้งช่วง ดังนั้น ภายในแต่ละวงจรแห่งการซ้ำรอยเดิมของช่วงประวัติศาสตร์นั้น ประวัติศาสตร์โดยส่วนรวมพัฒนาก้าวหน้าไปได้ สิ่งมีชีวิตสามารถมีวิวัฒนาการจากสัตว์เซลล์เดียวไปสู่ความเป็นมนุษย์ได้ตามทฤษฎีวิวัฒนาการของชาร์ลส์ ดาร์วิน ได้ และมนุษย์ก็สามารถพัฒนาไปสู่ความเป็นอภิมนุษย์ได้ทั้งหมด ภายใน

ช่วงคอนของประวัติศาสตร์ช่วงหนึ่งๆ ก่อนที่จะเริ่มการซำรอยเค็มอีกครั้ง ดังนั้นทรศนะ
เรื่องนิจวัฏนี้ย่อมกลายเป็นเครื่องกระตุ้นให้มนุษย์พัฒนาทั้งตนเองและสังคมของตนไปสู่ความ
เจริญก้าวหน้าหรือมีอำนาจมากที่สุด เพื่อที่เขาจะได้ใช้ชีวิตเช่นนั้นตลอดไปชั่วนิรันดร์ในวง-
จรแห่งการซำรอยเค็มที่ไม่สิ้นสุดในอนาคต.

ทรศนะเรื่องนิจวัฏกับการวิจารณ์จริยศาสตร์ในเชิงปฏิบัติ

นิทซ์เชกกล่าวถึงความเชื่อในทรศนะเรื่องนิจวัฏ ที่ได้นำไปสู่การสิ้นศรัทธาในความ
มีอยู่ของพระเจ้า ระบบศีลธรรมกายตัวและคุณค่าสัมบูรณ์ จนถึงความหมายของโลที่เคยเชื่อ
ถือมาจนหมดสิ้นนี้ว่า เป็นรูปแบบสูงสุดของลัทธิสูญนิยม (Nihilism)

ขอให้เราคิดถึงความคิดนี้ในแบบที่หนักล้นที่สุด นั่นคือ การมีอยู่อย่างที่เป็นในขณะนี้ โดย
ปราศจากความหมายหรือจุดมุ่งหมาย ต้องซำรอยเค็มอยู่เช่นนี้อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
ไม่มีแม้จุดจบแห่งความว่างเปล่า! นี่ก็คือ "การซำรอยเค็มชั่วนิรันดร์."

นี่เป็นรูปแบบของลัทธิสูญนิยมที่รุนแรงที่สุด : ความว่างเปล่า ("การไร้ความหมาย")
ชั่วนิรันดร์."

และรูปแบบสูงสุดของลัทธิสูญนิยมเช่นนี้เองได้ก่อให้เกิดจุดวิกฤติทางคุณค่าแก่มนุษย์ กล่าวคือ
ผู้คนพากันล้มและเล็กเชื่อถือในคุณค่าต่างๆ สร้างความตึงเครียดแก่จิตใจมนุษย์ในความ
พยายามที่จะหาคคุณค่าใหม่ที่สามารถจะยึดถือเพื่อให้ชีวิตและโลกมีความหมายขึ้น

สำหรับพวกที่อ่อนแอไร้พลังอำนาจนั้น นิทซ์เชกกล่าวว่า พวกนี้จะรับรู้ความเชื่อใน
ทรศนะนิจวัฏนี้เป็นเสมือนคำสาปแช่ง เพราะพวกเขาตระหนักว่าไม่อาจหวังที่จะได้รับ
ชีวิตใหม่ที่ดีกว่าในปัจจุบันของตนตามคำสอนของศีลธรรมแบบเค็มได้ พวกเขาจะต้องมีชีวิต
ที่ไร้ความหมายและไม่มีจุดหมายที่มีคุณค่าใดๆ ให้ยึดถือได้อีก พวกที่อ่อนแอนี้ก็คือพวกที่...
"ทอดกายลงพร้อมกับขบเขี้ยวเคี้ยวฟันและแข่งคำเจ้าปีศาจ" ที่ได้เข้ามาบอกความจริงของ
ทรศนะเรื่องนิจวัฏนี้ในยามราตรีที่โศกเศร้า^๒ และบางทีในกลุ่มพวกคนอ่อนแอนี้ บางคน
ยังคงดิ้นรนที่จะรักษาศีลธรรมแบบเค็ม เพื่อคงอำนาจการบังคับบัญชาของศาสนจักรและกคการ

¹ Nietzsche, The Will to Power, pp. 35-36.

^๒ ดูข้อความที่ยกมาจาก The Gay Science ตอนที่ ๓๔๑ ในหน้า ๑๗-๑๘.

พัฒนาของพวกที่แข็งแกร่งกว่าต่อไป จนพวกที่แข็งแกร่งทนต่อไปไม่ได้และก่อให้เกิดการทำลายล้างซึ่งกันและกันอย่างขนานใหญ่ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น(ดู Active Nihilism ในบทที่ ๔ หน้า ๖๔)

อย่างไรก็ตาม นิทซ์เขาก็ได้เสนอภาพอนาคตในคำนี้ไว้ว่า ถึงแม้ทรศนะเรื่องนิจวัญในฐานะรูปแบบสูงสุดของลัทธิสัญญานิยมนี้ จะก่อให้เกิดความรู้สึกแห่งการทำลายล้างคุณค่าจนหมดสิ้นก็ตาม แต่ในวิกฤตการณ์ดังกล่าว ทรศนะนี้ก็ช่วยทำให้คุณค่าทั้งหลายบริสุทธิ์ขึ้น เพราะได้ก่อให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์เปิดเผยลักษณะที่แท้จริงของคุณค่าในศีลธรรมแบบเก่าจนหมดสิ้น และเปิดหนทางให้แก่การแสวงหาคูณค่าใหม่ที่แท้จริงในชีวิต ที่จะสามารถยอมรับมาทดแทนคุณค่าเดิมที่จอมปลอมได้ นั่นคือ เจตจำนงสู่อำนาจ ดังที่นิทซ์เขากล่าวว่า "ไม่มีอะไรอื่นอีกในชีวิตที่มีคุณค่า นอกจากระดับแห่งอำนาจ เพราะว่าตัวชีวิตนั้นเองคือเจตจำนงสู่อำนาจ"^๑ ซึ่งถ้าหากคุณค่าใหม่นี้ได้รับการยอมรับในสังคมแทนคุณค่าเก่าอย่างเต็มที่แล้ว สภาพความปั่นป่วนภายในจิตใจหรือสังคมก็จะถูกแก้ไขให้หมดไป พวกคนที่อ่อนแอกว่าก็จะตระหนักถึงความอ่อนค้อยทางอำนาจและเจตจำนงของตน และยินยอมที่จะจัดสรรสภาพทางชนชั้นในสังคมตามระดับความแข็งแกร่งอย่างแท้จริง สังคมก็จะสามารถพัฒนาก้าวหน้าไปได้ ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ทรศนะนิจวัญนี้เป็นต้นเหตุแห่งการจิวางระเบียบของสังคมให้ถูกต้อง:

มันยังได้ช่วยถอนน้ำหนักจากพวกที่อ่อนแอและมีความมั่นคงน้อยกว่า เพื่อที่จะส่งเสริมระเบียบแห่งชนชั้นให้เป็นไปตามความแข็งแกร่ง ถูกต้องตามสวลักษณะ: นั่นคือ พวกที่มีอำนาจก็จะถูกยืนยันในฐานะเป็นผู้ออกคำสั่ง, พวกที่อ่อนแอมีหน้าที่เชื่อฟังตามก็จะต้องเชื่อฟัง.^๒

อย่างไรก็ตาม จุดมุ่งหมายสำคัญของนิทซ์เซในการเสนอหลักเกณฑ์แห่งคุณค่าที่ยึดถือมาตรฐานทางอำนาจในทางปฏิบัตินั้น ไม่ใช่เพื่อให้ทุกคนนำไปปฏิบัติได้ เพราะนิทซ์เซตระหนักดีว่า มาตรฐานจริยศาสตร์ เช่นนี้เป็นมาตรฐานเฉพาะสำหรับบุคคลพิเศษที่มีความแข็งแรง

^๑ Nietzsche, The Will to Power, p.37. "There is nothing to life that has value, except the degree of power-assuming that life itself is the will to power."

^๒ Ibid., p.38.

แกร่งเหนือคนธรรมดาสามัญเท่านั้น พวกสามัญชนธรรมดาซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ที่อ่อนแอ นั้นสามารถจะยึดถือแนวทางปฏิบัติหรือคุณค่าในศีลธรรมแบบเก่าได้ต่อไป เพียงแต่มีเงื่อนไขว่าจะไม่นำมาใช้ข่มขู่หรือชักชวนพัฒนาการของพวกที่แข็งแกร่งกว่าเท่านั้น เพราะความผาสุกของพวกสามัญชนนี้ก็คือการได้ครอบครองสัญชาติญาณสูงของพวกตน และได้ใช้ความชำนาญเฉพาะด้านที่ตนถนัดได้เป็นที่น่าพอใจเท่านั้น พวกนี้จึงสามารถมีความสุขอยู่กับสิ่งง่ายๆ และพัฒนาการของสังคมก็จะเกิดขึ้นเมื่อพวกสามัญทั้งหลายได้ทำหน้าที่ตามความสามารถของพวกตนเท่านั้น โดยไม่พยายามใช้ความขุ่นเคืองใจหรือริษยาเป็นคั่นเหตุแห่งการกลับคุณค่าเพื่อลดความแข็งแกร่งของพวกที่เหนือกว่าดังที่พวกยิวเคยทำมาแล้ว

นิทซ์เขามีความเห็นที่สิ่งที่ยึดถือถึงความสำเร็จของยุคประวัติศาสตร์หรือสังคมหนึ่งๆนั้นอยู่ที่อัจฉริยภาพบุคคลเพียงไม่กี่คนในยุคนั้นหรือสังคมนั้น ความรุ่งเรืองของอาณาจักรโรมันอยู่ที่อ็อกซีซาร์ ไม่ใช่ที่พวกไพร่สามัญชน ความยิ่งใหญ่ของฝรั่งเศสอยู่ที่นโปเลียนเป็นสิ่งสำคัญ สังคมเป็นเพียงส่วนประกอบสำหรับส่งเสริมบุคคลพิเศษเหล่านั้นเท่านั้น แต่ผู้ที่เห็นมนุษยธรรมเหล่านี้เท่าที่ผ่านมากลับเป็นเพียงเหตุบังเอิญที่โชคชะตของยุคหรือสังคม และเมื่อศาสนาคริสต์ได้เข้ามามีอิทธิพลครอบงำทั่วยุโรปแล้ว ศาสนาคริสต์ก็ได้กลายเป็นเครื่องมือของพวกที่อ่อนแอกว่าหรือพวกพระในการกีดขวางพัฒนาการของบุคคลพิเศษยิ่งขึ้น ดังนั้นนิทซ์จึงมีความเห็นว่า ยุโรปในยุคร่วมสมัยของเขานั้นเป็นยุคแห่งความเสื่อมทราม เพราะพวกที่แข็งแกร่งต้องถูกลดความสำคัญลงอยู่ภายใต้กฎศีลธรรมแบบทาสของคริสตศาสนา ส่วนคนที่อ่อนแอกลับได้รับการยกย่องและเป็นที่ปรารถนามากกว่า เพราะฉะนั้นจุดมุ่งหมายในการเสนอการให้คุณค่าใหม่ (revaluation) ที่ยึดถือมาตรฐานแห่งอำนาจของนิทซ์เซ จึงอยู่ที่การปลดปล่อยพวกที่มีลักษณะ "นาย" ทั้งหมดให้พ้นจากการครอบงำของศีลธรรมแบบทาสในรูปของศาสนาคริสต์ และทรนสนะนิจิวฎิในฐานะเป็นลัทธิสัญญานิยมดังกล่าวแล้ว จะเป็นเครื่องมือสนับสนุนการปลดปล่อยพวกที่แข็งแกร่งน้อยอย่างสำคัญ

เมื่อผู้ที่มีธรรมชาติที่แข็งแกร่งเป็นอิสระจากศีลธรรมแบบทาสแล้ว พวกเขาจะสามารถกลับคืนสู่ความเป็นตัวของตัวเอง กลับคืนสู่ความต้องการสำแดงเจตจำนงสู่อำนาจที่มีอยู่อย่างเข้มข้นในตัวเอง ซึ่งก็คือการได้กลับมาเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับธรรมชาติของโลกที่ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากเจตจำนงสู่อำนาจ โดยที่เขาไม่จำเป็นต้องปิดกั้นสัญชาติญาณตาม

ธรรมชาตินี้ไว้ตามคำสั่งสอนของศีลธรรมแบบเดิมอีก ดังที่นิตซ์เชกกล่าวไว้ว่า

ข้าพเจ้าก็เช่นกันที่กล่าวถึง "การกลับคืนสู่ธรรมชาติ" ถึงแม้ว่ามันจะไม่ได้หมายถึงการย้อนกลับคืนไปจริงๆนัก หากแต่หมายถึง การขึ้นสู่ธรรมชาติที่สูงส่ง, เป็นอิสระ, อาจถึงขั้นนำกลัว ความเป็นธรรมชาติอันเป็นที่ซึ่งภารกิจที่ยิ่งใหญ่ทั้งหลายเป็นเสมือนเครื่องเล่นที่เราได้เล่นได้."

แต่ทว่าการกลับคืนสู่ความเป็นตัวของตัวเองตามธรรมชาติเท่านั้นยังไม่เพียงพอ เพราะว่าทรศนะ เรื่องนิจวัฏซึ่งได้เปิดเผยความจริงที่ว่า (ทุกขณะที่ที่มีอยู่ขณะนี้เป็นการชั่วคราวเดิมชั่ววันวันครั้นนั้น ได้ให้ความหมายว่า ทุกนาทีในขณะนี้คือชั่ววันวันครั้นเอง) มนุษย์ผู้มีความแข็งแกร่งเท่านั้นจึงสามารถที่จะเผชิญหน้ากับนิรันดรภาพในทุกขณะนี้ ด้วยการตัดสินใจสร้างคุณค่าที่มีความหมายที่สุดสำหรับตนเอง

จากบทอุปมาที่ ๓๔๑ ของงานนิพนธ์ *The Gay Science* นิตซ์เชกได้กล่าวไว้ว่า

คำถามในแต่ละสิ่งและในทุกสิ่ง ซึ่งจะวางอยู่บนการกระทำของท่านเสมือนเป็นน้ำหนักอันใหญ่หลวงที่สุด ก็คือ "ท่านปรารถนาสิ่งนี้อีกครั้งและอีกนับครั้งไม่ถ้วนหรือไม่? หรือท่านจะกำหนดการเป็นตัวของตนเองใดก็เพียงไร และจะจัดวางชีวิตที่ไม่ปรารถนาอะไรอื่นอีก นอกจากการยืนยันสูงสุดชั่ววันวันคร เช่นนี้ได้ดีแค่ไหน?"^๒

บทอุปมาดังกล่าวนี้ได้แสดงถึงบทบาทของทรศนะ เรื่องนิจวัฏที่มีต่อการตัดสินใจสร้างคุณค่าสำหรับตนเอง ซึ่งตีความได้เป็น ๒ ประการกล่าวคือ

ประการแรก บทบาทของทรศนะนิจวัฏต่อการกระทำในแต่ละครั้ง นั่นคือเมื่อมนุษย์ต้องเผชิญหน้ากับการตัดสินใจกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดนั้น แม้ว่าเขาจะรู้ว่าไม่สามารถเลือกที่จะกระทำแตกต่างไปจากที่เคยทำมาในอดีตแห่งวงจรชั่วร้ายเดิมก็ตาม แต่เขาก็ไม่มีความทรงจำเหลือให้คิดทบทวนได้ จะมีก็แต่สิ่งที่เขารู้ว่าในวงจรรอบคดจะต้องซ้ำเติมกับสิ่งที่เขาจะกระทำในปัจจุบันขณะนั้น ดังนั้นเขาจึงต้องเลือกกระทำในสิ่งที่ดีที่สุดเสมอ การตัดสินใจเช่นนี้เองที่นิตซ์เชกกล่าวว่าเป็นเสมือน"น้ำหนักที่ใหญ่หลวงที่สุด" ในการตัดสินใจกระทำการแต่ละครั้ง

^๑Nietzsche, "Twilight of the Idols," in *The Portable Nietzsche*, p.552.

^๒Nietzsche, *The Gay Science*, p.274.

ออสการ์ อีวาลด์ (Oscar Ewald) ได้ตีความทฤษฎีเรื่องนิจิวัวในแง่ที่ว่า คล้ายคลึงกับคำสั่งเด็ดขาดของคานท์ (Kant's Categorical Imperative) ที่ว่า "จงกระทำตามหลักที่ท่านจงใจได้ที่จะให้หลักนั้นเป็นกฎสากล" เพียงแต่คำสั่งเด็ดขาดของนิทซ์เช่ก็คือ "จงกระทำในสิ่งที่ท่านต้องการให้การกระทำนั้นเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกจนชั่ววันจันทร์" แต่คอปมันน์ได้โต้แย้งการตีความดังกล่าวนี้ว่าไม่ถูกต้อง โดยมีความเห็นว่า หลักการปฏิบัติของคานท์นั้น ผลที่จะเกิดจากการกระทำตามหลักสากลไม่มีน้ำหนักต่อการเปลี่ยนแปลงการกระทำ กล่าวอย่างง่าย ๆ ก็คือ การปฏิบัติตามคำสั่งเด็ดขาดของคานท์นั้นจะต้องไม่คำนึงถึงผลที่จะเกิดจากการกระทำ แต่สำหรับผู้ที่เชื่อในทฤษฎีเรื่องนิจิวัว ผลที่จะเกิดจากการกระทำมีน้ำหนักอย่างยิ่งต่อการตัดสินใจ เพราะเขาย่อมจะต้องคำนึงอยู่เสมอว่า ผลรับนั้นจะเกิดซ้ำรอยเดิมชั่ววันจันทร์เสมอ นอกจากนี้ คอปมันน์ยังมีความเห็นว่า นิทซ์เช่ไม่ได้เน้นที่จะให้คนเราคำนึงถึงการกระทำแต่ละครั้ง เพราะสิ่งที่สำคัญที่นิทซ์เช่เน้นก็คือสถานภาพที่เป็นอยู่ของปัจเจกบุคคลโดยส่วนทั้งหมด (the state of being of the whole man) นั่นคือพิจารณาในแง่ที่มนุษย์จะต้องทำให้ตนเองบรรลุถึงความสมบูรณ์ในส่วนทั้งหมดของเขา ไม่ใช่ในการกระทำแต่ละครั้ง เพื่อที่เขาจะได้ยืนยันรับรองตนเองได้ชั่ววันจันทร์ในทฤษฎีเรื่องนิจิวัว^๑

ประการที่สอง บทบาทของทฤษฎีเรื่องนิจิวัวในการยกระดับสู่ความเป็น "อภิมนุษย์" เนื่องจากนิรันดรภาพที่มนุษย์ต้องเผชิญอยู่ทุกขณะจากทฤษฎีเรื่องนิจิวัวนี้เอง เป็นเสมือนแรงกระตุ้นและท้าทายให้ผู้มีธรรมชาติแข็งแกร่งก้าวข้ามจากความเป็นมนุษย์ธรรมดาไปสู่ความเป็นผู้เหนือมนุษย์ โดยการทำให้ตนเองสมบูรณ์ที่สุด เพื่อที่จะได้สามารถยืนยันตนเองได้อย่างเต็มภาคภูมิในการซ้ำรอยเดิมชั่ววันจันทร์ ซึ่งเปรียบเทียบได้กับ การกระโดดด้วยศรัทธา (the leap of faith) ของคีร์เคกอร์ค เพื่อยกระดับความก้าวหน้าของอัตถิภาวะ^๒

สถานะแห่งการก้าวพ้นจากความเป็นมนุษย์ธรรมดาไปสู่ความเป็นอภิมนุษย์ ก็คือ

^๑ Kaufmann, Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist, pp. 322-333.

^๒ การก้าวกระโดดด้วยศรัทธาของคีร์เคกอร์ค หมายถึงการตัดสินใจของแต่ละอัตถิภาวะ ในการยกระดับความก้าวหน้าของตนจากระดับสุนทรีย์ สู่ระดับจริยะและระดับศาสนาตามลำดับ (ดู กิรติ บุญเจือ, ปรัชญาลัทธิอัตถิภาวนิยม (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๒), หน้า ๕๘-๖๑.)

การที่คนผู้นั้นสามารถสร้างกฎเกณฑ์คุณค่าของตนเองและเคารพกฎนั้นอย่างจริงจัง ดังนั้นคุณค่าที่ผู้เห็นมนุษย์ยึดถือจึง เป็นคุณค่าของปัจเจกชนที่แต่ละคนจะสร้างขึ้นเพื่อเสริมความสมบูรณ์สูงสุดของตนเอง โดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว เป็นหลักการพื้นฐาน เว้นแต่เจตจำนงที่จะเพิ่มพูนอำนาจในตัวเอง ซึ่งเป็นลักษณะตามธรรมชาติของเขาเองอยู่แล้วเท่านั้น นิทซ์เซได้อธิบายการสร้างสรรคตนเองให้สมบูรณ์ไว้ว่า

การ"ให้ลักษณะ"แก่บุคลิกภาพของคนเองเป็นศิลปะที่ยิ่งใหญ่และยากยิ่ง. มันเป็นเรื่องที่กระทำไค้ก็โดยผู้ที่สำรวจความแข็งแกร่งและความอ่อนแอทั้งหมดในธรรมชาติของตัวเอง แล้วจึงจัดวางมันลงในแบบแผนที่มีศิลปะ จนกระทั่งทุกชิ้นส่วนของมันปรากฏออกมาเป็นศิลปะและเหตุผล ซึ่งแม้แต่ความอ่อนแอก็ยิ่งดูน่าชื่นชม. อาจจะมีการเติมลักษณะธรรมชาติที่คอบกวางของมวลชนส่วนใหญ่เข้ามาบ้าง และกำจัดธรรมชาติที่มีมาแต่กำเนิดบางส่วนออกไป ทั้งสองอย่างนี้จะต้องผ่านการฝึกฝนและการทำเป็นประจำวันที่ยาวนาน. ส่วนที่อุปลักษณะแต่ไม่อาจกำจัดออกไปได้ ก็จะต้องปกปิดไว้; บางส่วนก็อาจต้องจัดการใหม่และทำให้ดีขึ้น. ส่วนที่ยังไม่แน่นอนและซับซ้อนการเปลี่ยนแปลงก็อาจคงไว้ และใช้ให้เป็นประโยชน์ในภายภาคหน้า. . . . มีแต่ผู้ที่มีธรรมชาติแข็งแกร่งและเหนือกว่าเท่านั้นที่จะสนุกสนานกับความมั่งคั่งที่ที่สุดของเขา โดยไขการบังคับและทำให้สมบูรณ์ภายใต้กฎเกณฑ์ของพวกเขาเอง. . . ."

จากคำอธิบายข้างต้นนี้ จะเห็นได้ว่าผู้ที่เป็นอภิมนุษย์เท่านั้นที่จะสามารถมีความรู้สึกสนุกสนานยินดี (Joy) ในความสมบูรณ์ของตน ซึ่งตนเองเป็นผู้สร้างขึ้น ดังนั้นความรู้สึกรื่นเริงนี้จึงเกี่ยวพันกับความเป็นอภิมนุษย์อย่างแยกกันไม่ออก

นิทซ์เซได้นิยามคำ"ความสุข"ว่าหมายถึง "ความรู้สึกที่ว่าอำนาจกำลังเพิ่มขึ้น, ความรู้สึกที่ว่าไค้ชนะอุปสรรค"^๒ ดังนั้น มนุษย์ที่มีความสุขจึงเป็นผู้ที่มีอำนาจ และโดยนัยกลับกัน "อภิมนุษย์"ในฐานะผู้ที่มีเจตจำนงสู่อำนาจเข้มข้นที่สุด สามารถเพิ่มพูนความรู้สึกแห่งอำนาจได้มากที่สุด จากการศึกษาสามารถเอาชนะอุปสรรคต่างๆรวมทั้งตนเองด้วย อภิมนุษย์จึงย่อมจะเป็นผู้ที่มีความสุขที่สุดหรือมีความรื่นเริงไค้สูงสุด และจากความรู้สึกรื่นเริงเป็นสุข

¹Nietzsche, The Gay Science, p.232.

^๒Nietzsche, "The Antichrist," in The Portable Nietzsche, p.570.

"What is happiness? The feeling that power is growing, that resistance is overcome."

นี้เองทำให้เขาต้องการเชื่อมั่นในพรศนะนิจวัฏ เพราะ "ความรื่นเริงทั้งหมดต้องการนิรันดรภาพ"^๖ นั่นคือ ผู้ที่มีความสุขเช่นนี้ย่อมสามารถที่จะยอมรับตนเอง ยอมรับชีวิต และกล่าวตอบรับ(Yes-saying) กับชีวิตในแบบแผนที่เป็นอยู่ขณะนี้ไปชั่วนิรันดรได้ แม้ว่าชีวิตที่เขาดำรงอยู่จะมีความทุกข์ยากและเจ็บปวดรวมอยู่ด้วยก็ตาม เพราะเขาตระหนักดีว่าความสุขที่เขาได้รับในชีวิตนั้น ไม่อาจแยกออกจากความเจ็บปวดที่เขาได้รู้จัก

ท่านเคยกล่าวตอบรับต่อความรื่นเริงอย่างหนึ่งหรือไม่?... ถ้าเคยเช่นนั้น ท่านก็ได้กล่าวตอบรับต่อความเศร้าโศกทั้งหมดด้วย. เพราะทุกสิ่งถูกผูกพันและร้อยรัดไว้ด้วยกัน; ถ้าท่านต้องการสิ่งหนึ่งอีกครั้ง, หรือถ้าท่านเคยกล่าวว้า "เจ้าทำให้ข้าพอใจ, ความสุขเอ๋ย! หุยก่อนเถิด, ชั่วขณะนี้!" แล้วละก็ ท่านก็ต้องการทุกอย่างกลับคืนมาด้วย. ...ท่านผู้เป็นมนุษย์ที่สูงส่งกว่า จงเรียนรู้สิ่งนี้เถิด, ความรื่นเริงนั้นต้องการนิรันดรภาพ. ความรื่นเริงต้องการนิรันดรภาพของทุกสิ่ง; ต้องการอย่างลึกซึ้ง, ต้องการนิรันดรภาพอย่างลึกซึ้ง.^๗

ความปรารถนาชีวิตในแบบเดิมแม้ว่าจะมีความทุกข์ทรมานอยู่ด้วยจนชั่วนิรันดรนั้น นิทซ์เช่เรียกว่าเป็น ความรักในชะตากรรม (amor fati) หรือ ศรีทธาคีโอนี่เซียน.

สูตรสำหรับความยิ่งใหญ่ในตัวมนุษย์ของข้าพเจ้า ก็คือ ความรักในชะตากรรม: นั่นคือ เขาไม่ต้องการอะไรอื่นที่แตกต่างออกไป, ไม่ว่าจะ เป็นในอนาคตข้างหน้า หรือในอดีตเบื้องหลัง, ไม่เป็นอื่นในชั่วนิรันดรภาพ. ไม่เพียงแต่ยอมรับในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น, ... หากยังรักมันอีกด้วย.^๗

ความรักในชะตากรรมหรือศรีทธาคีโอนี่เซียนนี้ก็คือ ความศรัทธาของอภิมนุษย์ซึ่งทำให้เขาสามารถก้าวข้ามพ้นจากลัทธิสัจนิยมไปได้ เพราะเขาสามารถที่จะยอมรับโลกและตัวเขาเองในฐานะเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ชะตากรรมของโลกก็คือชะตากรรมที่ไม่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นไปได้ของเขานั้นเอง และผู้เห็นอมนุษย์สามารถที่จะรักชีวิตที่ถูกลิขิตไว้เป็นแบบเดิมซ้ำแล้วซ้ำเล่านี้ได้ ก็เพราะเขาสามารถบรรลุความสมบูรณ์ในการสร้างสรรคตนเอง ยอมรับและเคารพในกฎเกณฑ์คุณค่าที่ตนเองเท่านั้นเป็นผู้ตั้งขึ้น ทำให้ทุกๆ นานาที่เขามีชีวิตอยู่มีคุณค่าสมควรแก่นิรันดรภาพที่ไม่มีสิ้นสุด

^๖Nietzsche, "Thus Spoke Zarathustra," in The Portable Nietzsche, p.435. "For all joy wants-eternity."

^๗Ibid., pp.435-436.

^๘Nietzsche, Ecce Homo, p.258.

สำหรับตัวนิทซ์เซเอง การที่เขายกย่องทรศนะนิจวัฏว่าเป็นจุดสูงสุดในกระบวนการความคิดของเขา ทั้งๆที่ทรศนะนิจวัฏนี้ยังมีความคลุมเครืออยู่มากนั้น ก็เพราะว่าทรศนะเรื่องนิจวัฏมีความหมายทางค่านิยมประสมการณ์ในชีวิตของเขามากกว่าที่จะเป็นเพียงแนวคิดในทางปรัชญาเพียงอย่างเดียว คอปมานน์ได้วิจารณ์ไว้ว่า จากช่วงเวลาที่นิทซ์เซตระหนักถึงทรศนะนิจวัฏเป็นครั้งแรกที่ทะเลสาบซิลวาพลาเนา ในเดือนสิงหาคม ๑๘๘๑ พร้อมด้วยบันทึกข้างใต้ว่า "๒๐๐๐ ฟุตเหนือมนุษย์และกาลเวลา"นี้ เป็นช่วงแห่งประสมการณ์ที่แสดงถึงการยอมรับชีวิตที่เต็มไปด้วยความเจ็บปวดทุกข์ทรมานที่ผ่านมาของเขานั้นเอง" และนิทซ์เซก็ได้แสดงความคิดของเขาไว้ในหนังสือ *The Gay Science* อันเป็นงานเขียนที่เขายืนยันความเชื่อในทรศนะเรื่องนิจวัฏเป็นครั้งแรกว่า "ความรักในชะตากรรม: ขอให้สิ่งนั้นเป็นความรักของข้าพเจ้านับแต่บัดนี้ไป."^๒

ความคิดเรื่องการซำรอยเคิมชัวนิรันดรได้ประสานเข้ากับแนวทางปฏิบัติทางจริยศาสตร์ของนิทซ์เซ โดยผ่านคำว่า "ดีโอนีซุส" ซึ่งได้สรุปเอาแนวความคิดเรื่องเจตจำนงสู่อำนาจ อภิมนุษย์ และทรศนะเรื่องนิจวัฏ ไว้ในคำๆเดียวกัน "ดีโอนีซุส" ก็คือผู้ที่มีเจตจำนงสู่อำนาจอย่างเต็มเปี่ยม ซึ่งแสดงออกโดยการควบคุมตนเอง สร้างสรรค์ตนเอง และทำให้ตนเองสมบูรณ์เหนือกว่ามนุษย์สามัญทั้งหลาย จนสามารถที่จะยืนยันตนเอง คอบรับต่อชีวิตของตนไม่ว่าสุขหรือทุกข์ไปจนชัวนิรันดร.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

^๑ Kaufmann, Nietzsche: Philosopher, Psychologist, Antichrist, p. 323.

^๒ Nietzsche, The Gay Science, p. 223. "Amor fati: let that be my love henceforth!"